

Tekst 2

Ga toch eens een weekendje spelen

(1) Een man (stoppelbaardje, lang donker haar en een T-shirt van de band Haevn) staat in een bos. Hij zet zijn zonnebril af en trekt een gewaad, 5 gemaakt van bruin leer en met grote schubachtige schouderstukken, over zijn hoofd. Hij gespt een zwaard om zijn middel, schminkt met een kwast zwart rondom zijn ogen, gekleurde 10 strepen op zijn wangen en kroont zich tot slot met een gehoornde bruine helm. Zo kalm als hij nu de laatste hand legt aan zijn uitdossing, zo ongeremd zal hij zich straks in het 15 strijdgewoel storten van een fictieve oorlog tussen mensen die allemaal in hun rol opgaan, in een wereld die niet echt bestaat, maar waar hij een weekend lang vol overgave in zal 20 geloven. Samen met honderden anderen.

(2) Erik d'Aes (40) is 'larper' (naar *live action role-playing*¹⁾) en een van de gezichten uit de korte documentaire *De Spelende Mens* van Sanne Rovers, die donderdagavond bij NPO3 te zien is. In hetzelfde jaar dat het klassieke historische boek *Homo Ludens*²⁾ van de Leidse historicus 30 Johan Huizinga zijn tachtigste verjaardag viert, brengt Rovers met haar film een ode aan de kunst van het spelen. In de documentaire volgt ze spelende volwassenen – van vrouwen die zeemeermin spelen tot mannen die vliegtuigjes besturen en van voetballers tot sjoelers – in de voorbereiding, de climax en de ontlading van hun spel. Gesproken wordt er in 40 de zevenentwintig minuten durende film nauwelijks, de zintuiglijke beleving van het spelen staat centraal.

(3) Lara Aerts kwam met het idee voor de film en deed de research. Ze 45 deelde haar fascinatie voor de selectieve manier waarop spelen voor volwassenen wordt geaccepteerd met Sanne Rovers. "*Live action role-players* zoals Erik d'Aes die in bos- 50 sen fictieve oorlogen uitvechten, worden door buitenstaanders nogal vreemd gevonden", zegt ze. "Maar voetballers die elke zaterdag met een groepje achter een bal aan rennen, 55 vinden we heel normaal. Wat ik met mijn film wil laten zien, is dat de essentie van het spelen bij al die verschillende vormen dezelfde is." Of je nu een vrouw bent die in een zwembad voor zeemeermin speelt of een 60 man die een modelvliegtuigje bestuurt, iedereen die speelt, raakt "even in betovering", zegt ze. "Iedereen die speelt, verliest zich voor 65 even in een activiteit die geen enkel ander doel dient dan het vrijblijvende plezier van de activiteit zelf."

(4) Maar volgens filosoof Coen Simon is het juist die vrijblijvende 70 essentie van spel die we in onze doelgerichte maatschappij steeds meer dreigen te verliezen. "We leven in een samenleving die geobsedeerd is door nut en productiviteit. Dat 75 sijpelt ook door in onze vrijetijdsbesteding. Wat we voor ons plezier doen, staat minder op zichzelf, maar moet tegenwoordig steeds vaker een doel dienen. Elke handwerk hobby 80 krijgt tegenwoordig een Instagrampagina. Elk dagboek wordt een blog. Sporten draait steeds meer om een fit lijf krijgen en steeds minder alleen om het plezier. Door ons spel een

85 hoger doel te geven, voelen we ons ook in onze vrije tijd nog nuttig productief”, zegt hij. “Maar zo ontnemen we onszelf ook de adempauze van het vrijblijvende spelen.”

90 **(5)** En dat terwijl juist in dat vrijblijvende volgens experts het biologisch nut van spelen schuilt. Louk Vanderschuren, hoogleraar neurobiologie aan de Universiteit Utrecht, 95 doet al meer dan twintig jaar onderzoek naar het belang van spelen bij jonge ratten. “Ratten die niet of onvoldoende hebben kunnen spelen, kunnen simpele taken op het eerste 100 gezicht prima uitvoeren, maar als de regels plotseling veranderen, kunnen ze daar niet goed mee omgaan”, vertelt Vanderschuren. “Ook zijn ze minder goed in het inschatten van onbekende sociale situaties. Ratten die 105 wel hebben kunnen spelen, zijn flexibeler en voelen beter aan welk gedrag in welke situatie gepast is.”

(6) Dat komt volgens Vanderschuren doordat spel een context biedt waarbinnen sociaal en fysiek gedrag vrijuit kan worden uitgetoet, zonder dat het consequenties heeft in de 110 realiteit. Vanderschuren vertelt: “Juist omdat er tijdens het spelen niets op het spel staat wat in het echte leven gevolgen heeft, is het de ideale context om verder te gaan dan je anders zou durven, en de grenzen van je 115 eigen kunnen op te rekken.”

(7) Voor Erik d’Aes, de larper uit de documentaire, is dat herkenbaar.

125 “Tijdens het larpen kan ik dingen doen die ik anders nooit zou doen en kanten van mezelf verkennen die ik anders nooit zou verkennen. Tijdens het spelen kan ik me out of the box gedragen. Ik merk dat ik daardoor in het echte leven ook creatiever en 130 flexibeler ben. Dat ik door alle onverwachte dingen die ik tijdens het spelen meemaak, me ook in het echte leven gemakkelijker aanpas.”

(8) Maar net als filosoof Coen Simon 135 wijst neurobioloog Vanderschuren erop dat spel om die functie van proeftuin te kunnen vervullen, aan een belangrijke voorwaarde moet voldoen: het moet leuk zijn. “Spelen 140 triggert net als eten en seks het beloningscentrum in de hersenen. We hebben het nodig om te overleven, maar we doen het in de eerste plaats omdat we er plezier aan beleven. 145 Voor kinderen is dat vanzelfsprekend, maar volwassenen verliezen dat gaandeweg vaak uit het oog. De competitie, het doel of de sociale context van het spel wordt belangrijker dan de beleving. Terwijl in die 150 beleving juist de essentie van het spelen schuilt.”

(9) En het is die beleving die Sanne Rovers met haar korte film 155 *De Spelende Mens* feilloos voor het voetlicht brengt: de betovering van iets doen, puur om het plezier van het doen.

*naar: Floor Bakhuys Roozeboom
in: NRC Handelsblad, 30 mei 2018*

noot 1 *live action role-playing*: rollenspel waarin mensen live verhalen naspelen

noot 2 *Homo Ludens*: de spelende mens

Tekst 2 Ga toch eens een weekendje spelen

- 1p 10 Op welke tegenstelling duidt het woord 'Maar' aan het begin van alinea 4? Het duidt op de tegenstelling tussen
- A doelloze vormen van spelen en doelgerichte vormen van spelen.
  - B het vrijblijvende plezier van spelen en het doelgericht zijn van spelen.
  - C observaties van spelen in de praktijk en kennis over spelen uit onderzoek.
  - D vroegere opvattingen over spelen en de huidige opvatting over spelen.

In alinea 4 spreekt Coen Simon over het belang van spelen. Een kritisch lezer zou in Simons redenering over het belang van spelen een paradox kunnen herkennen.

- 1p 11 Welke paradox is dat?
- A Het nut van sport en spel schuilt vooral in het nutteloze en vrijblijvende ervan.
  - B In een samenleving die draait om nut en productiviteit hebben we steeds vaker een adempauze nodig, maar die nemen we steeds minder.
  - C *Live action role-playing* en spellen zoals voetbal zijn in essentie hetzelfde, maar het één wordt gek gevonden en het ander niet.
  - D Sport en spel zijn niet alleen nuttig en productief, maar dienen ook een hoger doel.

"Elke handwerk hobby krijgt tegenwoordig een Instagram-pagina. Elk dagboek wordt een blog." (regels 79-81)

Deze voorbeelden uit alinea 4 zijn uitingen van een verschijnsel.

- 1p 12 Welk verschijnsel is dit?

Het woord 'juist' in de eerste regel van alinea 5 duidt op een verband tussen alinea 4 en alinea 5.

- 1p 13 Hoe is dit verband tussen alinea 4 en 5 het best te omschrijven? In alinea 5 wordt een element van de redenering van Coen Simon in alinea 4
- A bekritiseerd.
  - B benadrukt.
  - C genuanceerd.
  - D weerlegd.

"En dat terwijl juist in dat vrijblijvende volgens experts het biologisch nut van spelen schuilt." (regels 90-92)

In het vervolg van alinea 5 toont Louk Vanderschuren dat biologisch nut aan. Daarbij maakt hij vooral gebruik van een bepaald type argumentatieschema.

- 1p 14 Welk type argumentatieschema is dat?
 argumentatie op basis van
 A kenmerk of eigenschap
 B oorzaak en gevolg
 C vergelijking
 D voor- en nadelen

Louk Vanderschuren noemt op grond van zijn onderzoek twee positieve effecten van spelen.

- 2p 15 Welke twee effecten zijn dat?
 Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

In tekst 2 hebben meerdere personen meningen over spelen.
 Hieronder staan vier personen en vier meningen.

personen

Erik d'Aes
 Lara Aerts
 Coen Simon
 Louk Vanderschuren

meningen

- 1 De ervaring met spelen maakt flexibeler.
- 2 Door spelen leer je de grenzen van je eigen kunnen op te rekken.
- 3 Spelen draait alleen om het vrijblijvende plezier van het spelen zelf.
- 4 Spelen moet leuk zijn om nuttige functies te kunnen vervullen.

- 4p 16 Geef voor iedere persoon aan welke mening of meningen hij of zij heeft over spelen.
 Neem de namen van de personen over en noteer achter elke naam het nummer van de mening of de nummers van de meningen van die persoon.
 Let op: een persoon kan meerdere meningen hebben en een mening kan door meerdere personen aangehangen worden.

Hieronder staan drie elementen die mogelijk deel uitmaken van de laatste alinea van tekst 2.

onderdeel in laatste alinea	wel	niet
1 conclusie over de documentaire <i>De Spelende Mens</i>		
2 conclusie over spelen		
3 samenvatting van de tekst		

- 2p 17 Geef per element aan of het wel of niet deel uitmaakt van de laatste alinea.
 Noteer hiertoe de nummers van de elementen en zet daarachter 'wel' of 'niet'.

In tekst 2 wordt de documentaire *De Spelende Mens* besproken.
1p 18 Citeer het woord waaruit het oordeel over deze documentaire blijkt.

- 1p 19 Welke opvatting over spelen klinkt door in tekst 2?
Spelen is een
- A belangrijke voorwaarde om kunst te kunnen maken.
  - B handige vaardigheid die iedereen zou moeten bezitten.
  - C lastig uit te leggen vrijetijdsbesteding voor volwassenen.
  - D waardevolle manier om bezig te zijn in je vrije tijd.

“Voor kinderen is dat vanzelfsprekend, maar volwassenen verliezen dat gaandeweg vaak uit het oog.” (regels 145-147)
1p 20 Wat is volgens tekst 2 vanzelfsprekend voor kinderen, maar niet voor volwassenen?

- Tekst 2 bestaat eigenlijk uit twee onderdelen.
1p 21 Welke zin verwoordt het best wat deze twee onderdelen zijn?
- A Enerzijds bevat de tekst achtergrondinformatie over spelende volwassenen, anderzijds wordt de documentaire *De Spelende Mens* besproken.
  - B Enerzijds bevat de tekst verklaringen vanuit de biologie, anderzijds bevat de tekst argumenten uit de filosofie over spelende mensen.
  - C Enerzijds gaat de tekst over *live action role-playing*, anderzijds gaat de tekst over spelen in het algemeen.
  - D Enerzijds gaat de tekst over spelen bij dieren, anderzijds gaat de tekst over spelen bij mensen.